

Sammanställning – enkät Språktåget

I december 2021 introducerades Språktåget för Västra götalandets regionens bibliotekschefer. Vi berättade om hur 2022 skulle bli ett uppstartsår, så att alla bibliotek och logopedmottagningar skulle ta sig an projektet i sin takt. Därefter hölls det flera webbsända introduktionsmöten för bibliotekarier och logopeder.

Under januari 2022 skickades det ut ett uppstartskit bestående av en mapp med några exemplar av de olika materialdelarna till alla regionens bibliotek. De större logopedmottagningarna fick samma material i mars/april. Därefter fick biblioteken själva återkomma till förvaltningen och beställa det material de hade behov av. Logopedmottagningarna gjorde samlade beställningar.

Under 2022 började biblioteken arbetet med att märka upp böcker, skylta på hyllor och få in biljetter med mera. Språktågets material började även användas i olika sammanhang, som vid sagostunder och föräldraträffar.

Vad är Språktåget?

Språktåget är ett språkstimulerande material för barn mellan 0–6 år. Materialet är framtaget av logopeder och bibliotekarier för att underlätta för bibliotek, logopedi, förskola och barnhälsovård att inspirera föräldrar att prata, ramsa, sjunga och läsa med sina barn.

Materialet består av olika delar:

- Instruktioner till bibliotek/logopedi/förskola om hur man arbetar med Språktåget
- Biljett med språkträningskategorier. Denna får familjen hos logoped och tar sedan med sig till biblioteket.
- Boklista med tips på böcker för språkträning. Uppdateras årligen.
- Klistermärken att markera böcker från boklistan.
- Folder till föräldrar på flera språk – tips om hur man läser språkutvecklande. Finns översatt till 26 språk.
- Affisch, hyllmarkeringar, skyltar.

Som ett led i att få Språktåget att fungera så bra som möjligt på regionens bibliotek skickade vi i januari 2023 ut en enkät till regionens barnbibliotekarier. Detta för att kartlägga och få en bild över hur arbetet med Språktåget gick, vilka tankar och funderingar biblioteken hade kring materialet och hur låntagarna tagit emot det.

Enkäten bestod av nio frågor med flera möjligheter till öppna svar och att kommentera. Här följer en sammanfattning av de svar som kom in.

Arbetet med Språktåget

71 bibliotekarier från 39 av regionens 49 kommuner deltog och svarade på enkäten. Av dem var det endast två som inte hade eller använde Språktåget på grund av yttre omständigheter. Det visade sig att bibliotekens arbete med Språktåget var ganska likartat.

- Gällande böckerna innebar det att de köpt in böcker eller tagit ur befintligt bestånd och försett dem med Språktågets klistermärke.
- Dessa böcker har antingen fått en egen hylla eller tråg ofta i närheten av Äppelhyllan.
- Biblioteken har skyltat med Språktågetaffischer och informationsmaterial så att låntagare och kollegor ska hitta till böckerna. Det är viktigt att alla på biblioteket har kännedom om Språktågetbiljetten och boklistan så att låntagarna får den hjälp och bemötande de behöver.
- Bibliotekarierna informerar och berättar om materialet på visningar, BVC-föräldraträffar eller då de tror att behovet finns.
- Vid förfrågningar används boklistorna aktivt, vissa bibliotek har plastat in och har listorna lättillgängligt för låntagarna i närheten av böckerna och/eller bakom disk för att titta i vid frågor.
- Många har varit i kontakt med förskolor, familjecentraler, öppna förskolor, BVC, specialpedagoger och logopedier för att sprida information och uppmana dessa verksamheter att informera vidare till de familjer de möter.
- På ett bibliotek har de köpt in och gjort Språktåget-påsar med olika teman som familjer kan låna med sig hem.

Användbarhet

En fråga handlade om hur användbart Språktågets material är för biblioteken. Utifrån enkätsvaren klassades användbarheten till 3.91 på en skala upp till 5.0, vilket får ses som ett bra resultat.

Flera bibliotek hade svårigheter med att nå ut med information till målgruppen vilket innebar att det inte lånades i lika stor utsträckning som biblioteken hoppats på. Någon skriver *"Jag tycker materialet är bra och inbjudande, bra att det uppdateras"*.

Biljetter

En tredjedel av de svarande biblioteken hade, när enkäten skickade ut, inte fått in någon biljett. Detta kan bland annat bero på att kommunen saknar en logopedimottagning.

Även om tanken med biljetten är att när familjen fått den, ska de ta biljetten med sig och besöka sitt lokala bibliotek. Men det har visat sig att familjerna ofta vänder sig direkt till det bibliotek som ligger närmast den logoped eller mottagning de besökt. Det kan även vara så att inte alla logopedimottagningar kommit igång med att dela ut biljetter.

Eftersom tanken är att familjen inte ska lämna biljetten på biblioteket utan spara den för att ha med när de kommer för att lämna gamla och låna nya böcker är det svårt med statistik. Det blir mer av en uppfattning om hur det ser ut i boktrågen/hyllorna och hur de märkta böckerna lånas ut. Vilket blir godtyckligt eftersom även andra familjer lånar dessa böcker än de låntagare som har biljetter.

Någon är självkritisk och tänker att de behöver arbeta mer uppsökande och utveckla sin marknadsföring av hyllan.

Samverkan med logoped

Det är få bibliotek som i dag har en samverkan med en logoped. Endast 14 % av de som svarat har uppgett att de har kontakt med en logoped eller logopedimottagning.

Om det finns en samverkan, hur ser den ut? Något bibliotek har kontaktat närmaste mottagning och berättat om Språktåget och i flera kommuner har logopedier sökt upp närliggande biblioteket för att presentera sig för att vara säkra på att de där arbetar med Språktåget och kan ta emot biljetter. Svaren visar att till största delen handlar det om att ha en enkel kontakt men samverkan mellan dessa professioner skulle behöva vara större eftersom de har samma tydliga uppdrag – stötta små barns språkutveckling.

Förbättringar

Vi ställde även en fråga om hur Förvaltningen för kulturutveckling kan stötta biblioteken i deras fortsatta arbete med Språktåget.

Träffar/utbildningar

De önskar fler informationsträffar via teams, vilket de tycker fungerar väldigt bra. Även möten där bibliotek delar med sig av erfarenheter kring språkstärkande material och arbetssätt är viktigt.

Mer gemensam fortbildning om små barns språkutveckling där alla (BVC, bibliotek och logopedi) deltar är viktigt. Lokala utbildningar vore bra för samverkan mellan till exempel BVC och bibliotek.

Mer material

- Det önskas mer skyltmaterial och gärna komplettering med kassar.
- Fler foldrar om språkutveckling och riktat informationsmaterial om Språktåget till förskollärare och lärare för förskoleklass.
- Någon utskrivbar aktivitet, till exempel en tipspromenad med tema Språktåget för att väcka intresse och informera allmänhet och vårdnadshavare.

Det finns även önskemål om att förvaltningen ska arbeta mer med marknadsföring och informationskampanjer både via BVC och logopedi. Dessutom skulle Språktågets webbsida behöva bli bättre med mer information, inspiration, tips och allt som kan vara intressant med koppling till små barn och språkutveckling.

Boklistan

Många har synpunkter på boklistan. De tycker den är för omfattande och de ifrågasätter varför vissa titlar, finns under flera kategorier.

”Om man bara har 1 enda ex av boken – var ska man sätta den? Listan blir lite omständig.” Dessutom önskar flera att det togs fram en lista med alla titlar i bokstavsordning, eftersom nuvarande lista är svår att navigera i.

Möta en logoped

Några skriver också om ett behov av att prata med en logoped för att förstå hur de på mottagningen konkret tänkt sig att böckerna ska användas av låntagaren eller hur de menar när alla kategorier på biljetten är ikryssade. Detta leder till att bibliotekarierna känner sig otillräckliga och förvirrade eftersom de har familjen framför sig och förväntas veta och hjälpa till.

De skriver också om att de vill få hjälp med en kontakt till en logopedmottagning i sitt närområde eller en sammanställning över logopedmottagningar i hela regionen.

Uppdraget

En av de svarande framför kritik mot att uppdraget att införa Språktåget inte kommit från chefshåll. Det gjorde implementeringen problematisk eftersom den krävde resurser som inte den enskilda biblioteksanställda kan bestämma över.

Någon annan undrar om hur motiverat arbetet med Språktåget var så här i efterhand, eftersom deras böcker på Språktågethyllan inte lånades ut i så stor utsträckning och de fått in få biljetter.

Som motvikt visar enkäten på att flertalet bibliotek ser en stor förtjänst med Språktåget eftersom materialet hjälper till att förtydliga för låntagare och biblioteksanställda vilka böcker som främjar barns språkutveckling vilket har lett till en ökad utlåning av de Språktågetmärka böckerna.

Sammanfattning/analys

Det har varit ett intensivt år med att införa Språktågets material på alla regionens bibliotek och logopedmottagningar. I denna enkät får vi del av bibliotekens tankar och åsikter om Språktåget, dess material och hur det efter knappt ett år fungerar i olika verksamheter. En del bibliotek har hunnit långt och använder det fullt ut, andra har knappt inlett sitt arbete men är på gång.

De upplever att det initialt var ett stort arbete att ta sig an märkning och upp rättandet av till exempel en Språktågethylla men det har gett utdelning och en förhöjd utlåning hos de flesta biblioteken.

Biblioteken behöver ta varje tillfälle i akt och fortsätta att informera och berätta om vad Språktåget-märkningen och materialet innebär för till exempel fler BVC-grupper och förskolor.

Materialet får ett bra resultat 3,91 (på en skala 0-5) när biblioteken uppskattar dess användbarhet. Men de har reagerat på att det inte inkommit så många biljetter, vilket kan vara en indikator på att logopederna ännu inte kommit i gång fullt ut eller att familjerna inte hittar eller tar sig till biblioteken trots att de fått en biljett utskriven. Tyvärr finns ingen statistik att tillgå eftersom familjerna behåller biljetten med de ikryssade kategorier för att ta den med sig igen till nästa biblioteksbesök. Därför behöver förvaltningen fundera på andra vägar för att få fram statistik.

De flesta bibliotek saknar en logopedkontakt eller samverkan med en logoped vilket skulle utveckla arbetet med Språktåget på många sätt. Detta är synnerligen viktigt att utveckla nu när köerna till logopedmottagningarna i Västra Götalandsregionen är väldigt långa och många barn får vänta i länge innan de får hjälp. Här kan biblioteket stötta med språkutvecklande material. Språktåget visar här på ett tydligt utvecklingsområde.

Det finns en mängd områden att utveckla inom Språktåget. I denna enkät finns det både konkreta, tydliga önskemål som kan tas med i det fortsatta arbetet med att utveckla Språktåget samt andra förslag som blir upp till det lokala biblioteket att ta hand om.